

3

--

4

Onderwerp: buiten reikwijdte verzoek	
[redacted]	[redacted]
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	

5

Onderwerp: buiten reikw jdte verzoek	
[redacted]	[redacted]
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	

6

Onderwerp: buiten reikw jdte verzoek	
[redacted]	[redacted] [redacted]
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	

7

Onderwerp: buiten reikw jdte verzoek	
[redacted]	[redacted]
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	
[redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]	

Onderwerp:

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

Opmerking [3:1.2.e WvO]: Buiten reikwijdte verzoek
[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]
?

Opmerking [3:1.2.e WvO]: Buiten reikwijdte verzoek
[Redacted]
[Redacted]

buiten reikwijdte verzoek

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

Opmerking 5.1.2.e Woord: [Redacted]

[Redacted]

Opmerking 5.1.2.e Woord: [Redacted]

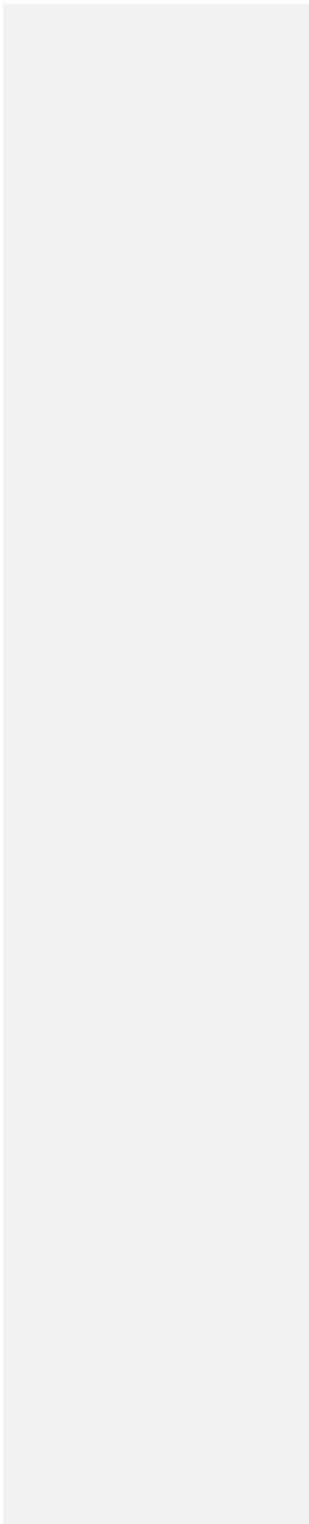
[Redacted]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

[Redacted text block 4]

[Redacted text block 5]

[Redacted text block 6]

[Redacted text block 7]

[Redacted text block 8]

buiten re kwijde verzoek

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

Factsheet Omwonenden

1 Kern

- Zoals de Gezondheidsraad heeft aanbevolen, is diepgaand onderzoek gedaan naar de mate waarin omwonenden van agrarische percelen worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen.

2 Achtergrond

- In de brief van 18 februari 2014 (Kamerstuk 27 858, nr. 230) heeft het kabinet acties aangekondigd in reactie op het advies van de Gezondheidsraad over mogelijke gezondheidsrisico's bij omwonenden door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- De Gezondheidsraad heeft geadviseerd over de vraag of omwonenden van landbouwpercelen kans op gezondheidsschade lopen door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De Gezondheidsraad kwam tot het volgende advies:
 - Er is voldoende reden voor blootstellingsonderzoek onder omwonenden, omdat in ons land hiernaar nauwelijks onderzoek is verricht en buitenlandse onderzoeken niet zonder meer vertaald kunnen worden naar de Nederlandse situatie.
 - De toelatingsbeoordeling uit te breiden met een beoordeling van het risico voor omwonenden.
 - Vooruitlopend op de uitkomsten van het blootstellingsonderzoek wordt aanbevolen om maatregelen te nemen die de blootstelling van omwonenden kunnen verminderen (geïntegreerde gewasbescherming, klachtenstructuur, versterkte handhaving, spuitvrije zones).

3 Uitvoering aanbevelingen Gezondheidsraad

- Het grootschalig meerjarig blootstellingsonderzoek bij omwonenden van bollenteeltbedrijven is afgerond. Dit is gestart in 2016 in opdracht van IenW, met 50% medefinanciering LNV. Het RIVM had de coördinatie van een onderzoek consortium.
- Over de opzet van dit onderzoek is de Kamer geïnformeerd met de brieven van 18 februari 2014 (Kamerstuk 27 858, nr. 230) en 18 mei 2015 (Kamerstuk 27 858, nr. 311). Op 10 april jl heeft u de Kamer met een brief geïnformeerd over de resultaten van dit onderzoek en over de beleidsreactie.
 - Enkele kentallen: ruim 5.700 monsters van urine, huisstof, lucht, planten en aarde, 164 (125 volwassenen, 39 kinderen (waarvan 5 kinderen jonger dan 4 jaar, waarvan 3 luierdragend)) omwonenden namen deel aan het onderzoek op acht locaties. Per locatie werden er twee tot drie meetrondes uitgevoerd, verspreid over twee jaar.
- 40 telers hebben hun medewerking verleend aan het onderzoek.
- De urinemonsters zijn geanalyseerd op resten van 5 gewasbeschermingsmiddelen: chloorprofam, tebuconazool, asulam, carbendazim en prochloraz.
- De luchtmonsters zijn geanalyseerd op 46 stoffen, waaronder de 5 die hierboven worden genoemd voor urine monsters. Zie voor de geanalyseerde stoffen in de lucht bijlage 1.
- In opdracht van VWS is een gezondheidsverkenning uitgevoerd, om te kijken naar een eventuele relatie tussen gezondheidsproblemen en agrarische activiteiten. Het rapport van deze verkenning is in juni 2018 aangeboden aan de Kamer. In dit onderzoek is geconcludeerd dat er een relatie is tussen de maisteelt en sterfte aan luchtwegaandoeningen. Er kan niet worden gezegd dat dit komt door gewasbeschermingsmiddelen (zelfs minder waarschijnlijk omdat het gebruik in deze teelt relatief laag is). Daarnaast zijn statistisch onvoldoende relaties gevonden tussen bepaalde teelten en leukemie en Parkinson. Dit zijn dus geen 'harde' conclusies maar in de literatuur worden relaties met deze ziekten vaker gelegd.
- In het advies van de Gezondheidsraad werd verwezen naar een nieuw gemeenschappelijk Europees model voor de beoordeling van de risico's voor, onder andere, omwonenden. Dit model is inmiddels ingevoerd en wordt door het Ctgb gehanteerd bij de beoordeling. Met dit model heeft het Ctgb ook een selectie van eerdere toelatingen beoordeeld. De conclusie was dat de tot dan toe door Nederland gebruikte modellen voldoende beschermend bleken te zijn.

- Het kabinet werkt samen met de sector aan de verduurzaming van de landbouw, vastgelegd in de Visie gewasbescherming 2030 en in het maatregelenpakket open teelten.
- Er is voorzien in een klachtenstructuur. Strengere eisen aan driftarme spuittechnieken tegen verwaaiing van gewasbeschermingsmiddelen en voorschriften voor bredere teeltvrije zones gelden via het Activiteitenbesluit sinds 1 januari 2018. De strengere eisen aan spuittechnieken gelden nu voor het hele perceel in plaats van alleen langs oppervlaktewater. Deze aanscherping is bedoeld ter bescherming van het oppervlaktewater maar zal ook ten goede komen aan de omwonenden.
- De aanbeveling van de Gezondheidsraad om een teeltvrije zone in te voeren wordt niet uitgevoerd. Hierover is advies gevraagd aan de landsadvocaat die tot de conclusie kwam dat hiervoor een wetenschappelijke onderbouwing nodig is. Die blijkt nu ook niet uit het onderzoek: er worden geen grenswaarden overschreden.
- **Conclusies** van het blootstellingsonderzoek bij omwonenden van bollenvelden zijn:
 - Voor gewasbeschermingsmiddelen in de buitenlucht blijkt een duidelijk verband te zijn tussen de mate van blootstelling en de afstand tot het perceel waar gewasbeschermingsmiddelen waren toegepast.
 - De relatie tussen concentratie in huisstof en de relatie met de afstand is veel minder eenduidig.
 - In de urine van omwonenden en van de controlegroep zijn (restanten van) gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen.
 - Telers en hun gezinnen worden meer blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen dan omwonenden.
 - Berekeningen met rekenmodellen toonden aan dat, naast bekende route van drift, ook blootstelling via verdamping van bestrijdingsmiddelen en via huisstof relevant zijn.
- Aanbevelingen van RIVM nav blootstellingsonderzoek bij omwonenden bollenvelden zijn:
 - Aanvullend onderzoek uitvoeren om inzicht te geven in de blootstelling bij opwaarts bespuiten in de fruitteelt, waar blootstelling anders kan zijn dan bij de bollenteelt.
 - Aanvullend onderzoek uitvoeren om de beoordelingsmethode uit te breiden met de beoordeling van blootstelling via huisstof.
 - Het benutten van de resultaten van internationale projecten om blootstelling aan meerdere stoffen en via meerdere routes te berekenen.
 - Het opnieuw analyseren met andere afstandscriteria van de data van de eerder uitgevoerde Gezondheidsverkenning.
 - Een brede werkgroep instellen die de gezondheidskundige onderzoeksvragen, waaronder uitbreiding met effecten op cognitieve ontwikkeling en extra aandacht voor kwetsbare groepen, verkent.
- Oprichten van kennisplatform om kennis over blootstelling te bundelen en vragen hierover te kunnen beantwoorden.
- **In zijn advies over het OBO-onderzoek concludeert het Ctgb dat de toegelaten middelen veilig zijn voor omwonenden en dat er dus geen reden is om in te grijpen in de toegelaten middelen. Aanvullend concludeert het Ctgb dat de blootstellingsberekening met het Europese model robuust is. De in OBO gemeten blootstelling is lager dan de met het model berekende blootstelling bij toelating van de middelen.**

Opmerking Dit zijn niet de conclusies van OBO. Goed om hier dichterbij te sluiten bij de conclusies zoals verwoord in het rapport.

Met opmaak: Markeren

4 Krachtenveld

Nationaal

- Het blootstellingsonderzoek is zorgvuldig opgezet met een maatschappelijke (met o.a. belangengroepen voor omwonenden) en een wetenschappelijke klankbordgroep. Daarmee is breed draagvlak gecreëerd voor dit onderzoek, inclusief het jarenlange geduld moeten hebben op de uitkomsten.
- De verwachting in de Kamer kan zijn dat na de 1^e fase (bollenteelt) nu wordt gestart met een

zelfde meerjarig onderzoek bij de fruitteelt.

Europees

- De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is Europees geharmoniseerd. De nu verkregen kennis over de blootstelling heeft geleid tot aanbevelingen om het model verder te ontwikkelen. Dat moet op Europees niveau gebeuren waar nu ook wordt gewerkt aan een aanpassing.

Bijlage 1: Bestrijdingsmiddelen waarvoor de luchtmonsters zijn geanalyseerd.

Table 2: List of pesticides/metabolites determined in air samples and reporting Limits.

Component	LOQ (ng/m ³)	Component	LOQ (ng/m ³)
acetamiprid	0.01	mepanipyrim	0.01
asulam	Qual	metamitron	0.01
azoxystrobin	0.01	metamitron-desamino	0.01
boscalid	0.01	metolachlor-S	0.02
carbendazim	0.01	oxamyl	0.01
chloridazon	0.01	pendimethalin	0.01
chlorpropham	0.03	pirimicarb	0.01
cyhalotrin-lambda (NH ₄)	0.10	prochloraz	0.01
cyprodinil	0.01	propamocarb	0.01
deltamethrin (NH ₄)	0.02	prothioconazol	Qual
difenoconazol	0.01	prothioconazole-desthio	0.01
dimethenamid-P	0.01	pymetrozine	0.01
		pyraclostrobin	0.01
dimethomorph	0.01	spirotetramat	0.03
flonicamid	0.01	spirotetranat-enol	0.01
floupyram-benzamide	0.01	sulcotrione	Qual
fludioxonil	0.03	tebuconazole	0.01
fluopicolide	0.01	terbutylazine	0.01
fluopyram	0.01	thiacloprid	0.01
flutolanil	0.01	thiophanate-methyl	Qual
fosthiazate	0.01	toclofos-methyl	0.01
imidacloprid	0.01	trifloxystrobin	0.01
kresoxim-methyl	0.01	trifloxystrobin acid	0.01
linuron	0.01		

qual = not fit for quantitative analysis.

buiten reikwijdte verzoek

buiten reikwijdte verzoek

- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

Met opmaak: Markeren

- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

Met opmaak: Markeren

- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

Met opmaak: Markeren

- [redacted]
- [redacted]

[redacted]

buiten reikwijdte verzoek

1

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Vindt u het acceptabel dat zoveel bestrijdingsmiddelen zijn aangetroffen, zelfs in luiers?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Ik begrijp de zorg, zeker met jonge kinderen.• De concentraties zijn lager dan <u>risicogrenzengezondheidskundige grenswaarden</u>, het Ctgb concludeert dat de beoordelingsmethode de risico's niet onderschat en ook rekening houdt met kwetsbare groepen, zoals hele jonge kinderen.• Het signaal dat er kennislacunes zijn, met name rondom kwetsbare groepen, nemen wij zeer serieus en daarover vragen we de Gezondheidsraad advies.	

2

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Wat gaat u doen om omwonenden beter te beschermen?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Ik begrijp <u>uw</u> zorg, maar uit onderzoek zijn geen gezondheidsrisico's naar voren gekomen en <u>toetsingsde beoordelings</u>methode <u>voor toelating van middelen</u> blijkt robuust.• Nu geen aanleiding om in te grijpen.• Onderzoek biedt kennis om beoordelingsmethode verder te verbeteren.• Door komende omslag in landbouw (<u>Toekomst</u>Vvisie 2030) nemen gebruik en emissies en dus ook blootstelling af.• Streven is altijd blootstelling te beperken.	

3

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Waarom kunt u niet de veiligheid garanderen?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• In onze maatschappij kunnen risico's niet voor 100% worden uitgesloten en veiligheid "garanderen" is niet reëel.• We hebben een heel goed Europees systeem om vooraf <u>gezondheids</u>risico's in te schatten.• Daarnaast hebben we heel uitgebreid en gedegen blootstelling in praktijk onderzocht. Die blijkt beneden grenswaarden en bevestigt robuustheid beoordelingsmethode.• Dat biedt vertrouwen, maar er zijn ook nog aanbevelingen waar we goed naar willen kijken.	

4

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Waarom doet u niet het vervolgonderzoek in de fruitteelt zoals destijds toegezegd?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Het onderzoek bij de bollenteelt heeft veel kennis opgeleverd over blootstelling.• Deze is relevant bij de lopende herziening van de Europese methodiek.• In dat kader moet ook worden gekeken naar fruitteelt.• Aan de hand van de Europese ontwikkelingen en het advies dat aan de Gezondheidsraad wordt gevraagd, zal worden bezien of en welk vervolg op dit punt nog nodig is.	

5

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Vindt u het niet zorgelijk dat de beoordelingsmethode geen rekening houdt met huisstof?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• <u>Nee, want er worden geen normen overschreden.</u>• Niet alle routes waarlangs blootstelling plaatsvindt dragen evenveel bij.• <u>Het Ctgb schrijft in zijn advies dat niet wordt verwacht dat de blootstelling via huisstof substantieel bijdraagt aan de blootstelling van omwonenden <u>ten opzichte van de routes die wel worden meegenomen in het model.</u></u>• <u>Desondanks vind ik het belangrijk dat deze route in de modellen wordt opgenomen.</u>• <u>De opgedane kennis wordt nu in Europa ingebracht voor</u>	

6

~~een verdere verbetering van de modellen.~~

7

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Waarom beschermt u omwonenden niet met een voldoende grote teeltvrije zone?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Een dergelijke maatregel vraagt een goede onderbouwing.• Uit onderzoeksresultaten komen geen onaanvaardbare risico's naar voren.• Er is dus geen noodzaak noch wetenschappelijke onderbouwing om grotere teeltvrije zones voor te schrijven dan in huidige regelgeving.	

8

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Hoe kan het dat volgens jurisprudentie vaak wel wordt besloten tot een teeltvrije zone van 50 m?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Ik kan geen oordeel geven over gerechtelijke uitspraken. In de rechtspraak wordt 50 meter gehanteerd als vuistregel tussen een gevoelige functie en een agrarisch perceel.• Ik baseer maatregelen op onderbouwing.	

9

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Is Nederland minder streng dan andere landen in beoordeling risico's omwonenden?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Beoordeling omwonenden is volledig Europees geharmoniseerd.• Alle lidstaten gebruiken dus het Europese EFSA model, genaamd EFSA-OPEX.	

10

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Beschermt het toelatingsmodel ook kwetsbare groepen (kinderen, zwangere vrouwen en ouderen)	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Ja, de veilige grenswaarden houden rekening met deze kwetsbare groepen.• Een veiligheidsfactor van 10 voor stap van proefdier naar mens én veiligheidsfactor 10 voor kwetsbare groepen. Totaal veiligheidsfactor 100, die wordt wereldwijd toegepast.• Daarnaast blijven we kijken naar nieuwe inzichten, RIVM heeft aanbeveling gedaan hier meer aandacht aan te besteden.	

11

Onderwerp: Omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Neemt u de RIVM-aanbeveling over om beter naar effecten op de cognitieve ontwikkeling en autisme te kijken?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• Dit is een vraag voor de minister Medische Zorg.• (Is onderdeel van vraag aan de Gezondheidsraad.)	

12

Onderwerp: Bestrijdingsmiddelen en omwonenden	
Vraagsteller:	Fractie:
Vraag: Al sinds 2011 zijn omwonenden bezorgd, wat is er in al die tijd gebeurd?	
Antwoord: <ul style="list-style-type: none">• <u>Ctgb neemt blootstelling omwonenden expliciet mee in toelatingsbeoordeling.</u>• <u>Ctgb heeft een herbeoordeling gedaan van de risico's voor omwonenden obv EFSA OPEX model.</u>• <u>Gezondheidsraad advies gevraagd dat in 2014 is uitgebracht.</u>• <u>Vanaf 2016 wordt hiervoor EU-breed dezelfde blootstellingsmethodiek gehanteerd;</u>• <u>Ctgb vergeleek het nieuwe EU-model met de 'oude' modellen en constateerde dat ook met deze 'oude' modellen de risico's voor omwonenden goed werden ingeschat.</u>• Vervolgens onderzoek blootstelling omwonenden (OBO).	

13

- Eerder (2018) Gezondheidsverkenning in opdracht VWS.
- RIVM heeft duiding geschreven en aanbevelingen gedaan o.b.v. beide onderzoeken.
- ~~Aanbeveling RIVM beoordelingsmethodiek verbeteren wordt overgenomen.~~
- Ook vragen wij de Gezondheidsraad advies.
- Het Ctgb concludeert dat de toegelaten middelen veilig zijn en dat er dus geen reden is om in te grijpen.

buiten reikwijdte verzoek

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

- buiten reikwijdte verzoek
- █

[REDACTED]

[REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]

[REDACTED]
 [REDACTED]

[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]

[REDACTED]
 [REDACTED]

[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

particulieren gebruikt worden voor gewasbeschermingsdoeleinden door particulieren.

Opmerking 5.1.2 e WOP: buiten reikwijdte verzoek
[Redacted]

Opmerking 5.1.2 e WOP: buiten reikwijdte verzoek
[Redacted]

buiten reikwijdte verzoek

[Redacted text block]

[Redacted text block]

- [Redacted list item]
- [Redacted list item]
- [Redacted list item]

[Redacted text block]

- [Redacted list item]
- [Redacted list item]

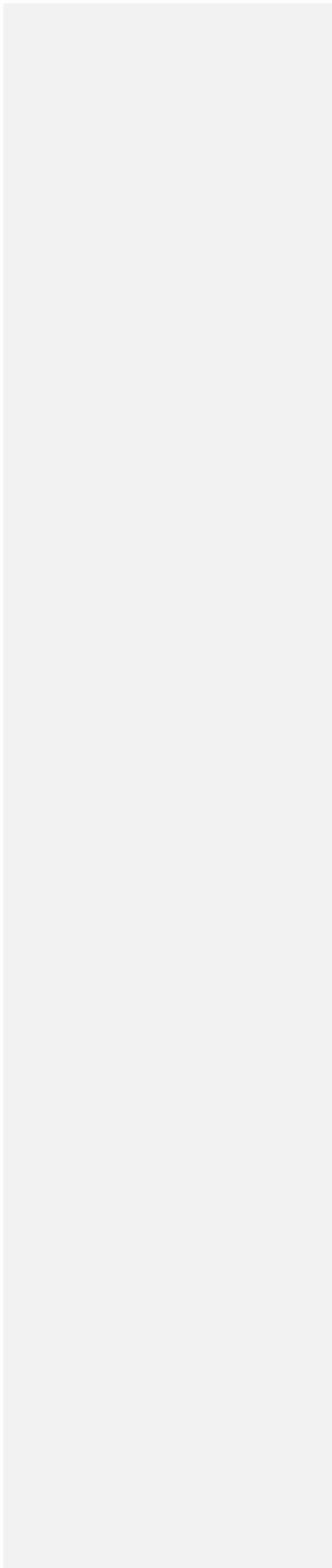
[Redacted text block]

- [Redacted list item]
- [Redacted list item]

[Redacted text block]

- [Redacted list item]
- [Redacted list item]
- [Redacted list item]

[Redacted text block]

- buiten reikwijdte verzoek
[Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

[Redacted]

[Redacted]